

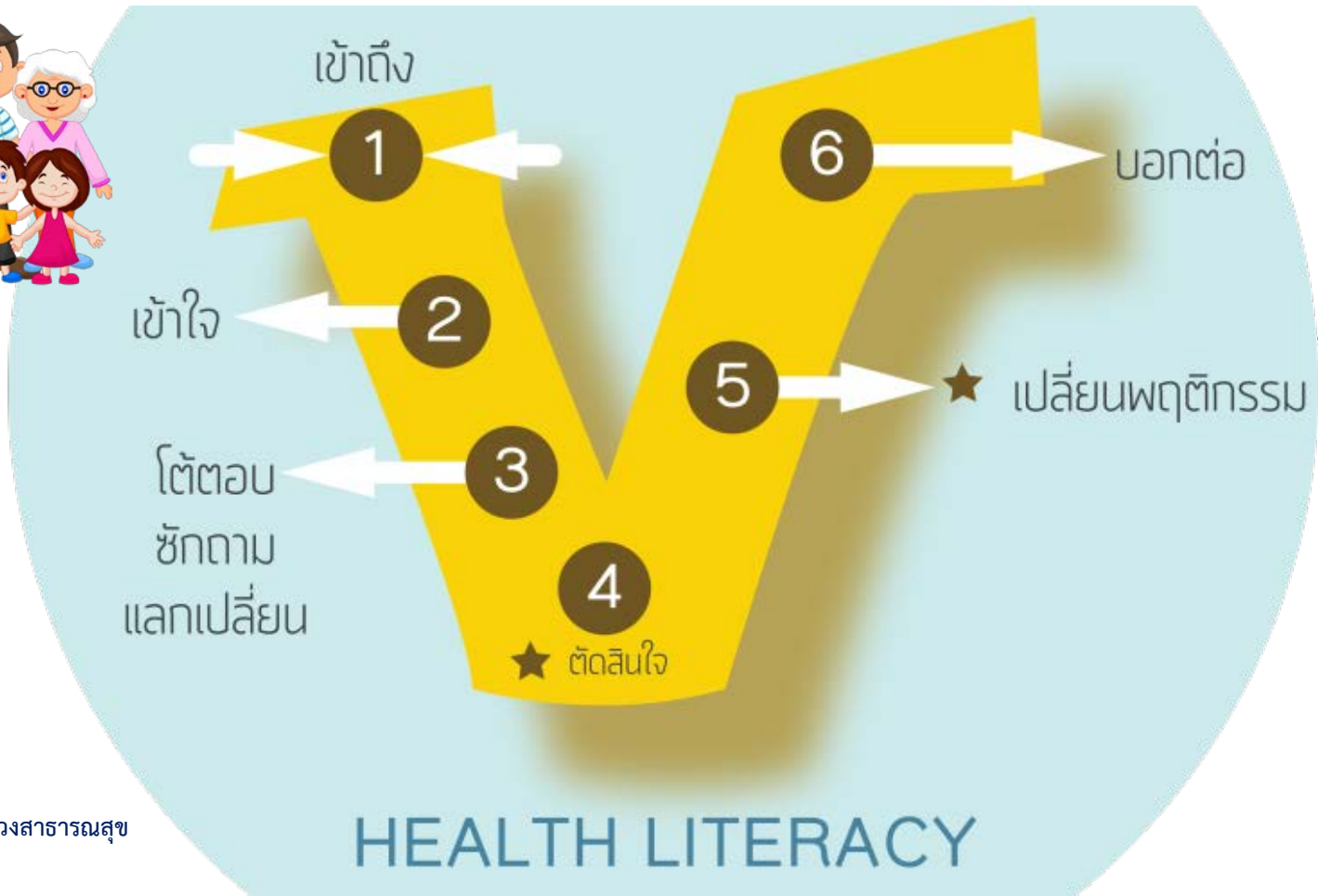
การขับเคลื่อนองค์กรรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy Organization)

การประชุมวิชาการสาธารณสุขศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 16
ณ ห้องประชุมเธียเตอร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

โดย นายแพทย์วชิระ เพ็งจันทร์
อธิบดีกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
31 พฤษภาคม 2561

ความรู้ด้านสุขภาพ

คือ ความสามารถหรือทักษะของบุคคลในการ....

องค์กรรอบรู้ด้านสุขภาพ (2014: Health Literate Organization: HLO, 2018: Organizational Health Literacy: OHL)

3 คำศัพท์ที่ใช้อธิบายองค์กรรอบรู้ด้านสุขภาพที่ถูกอ้างถึงบ่อย ๆ ในการศึกษาวิจัย

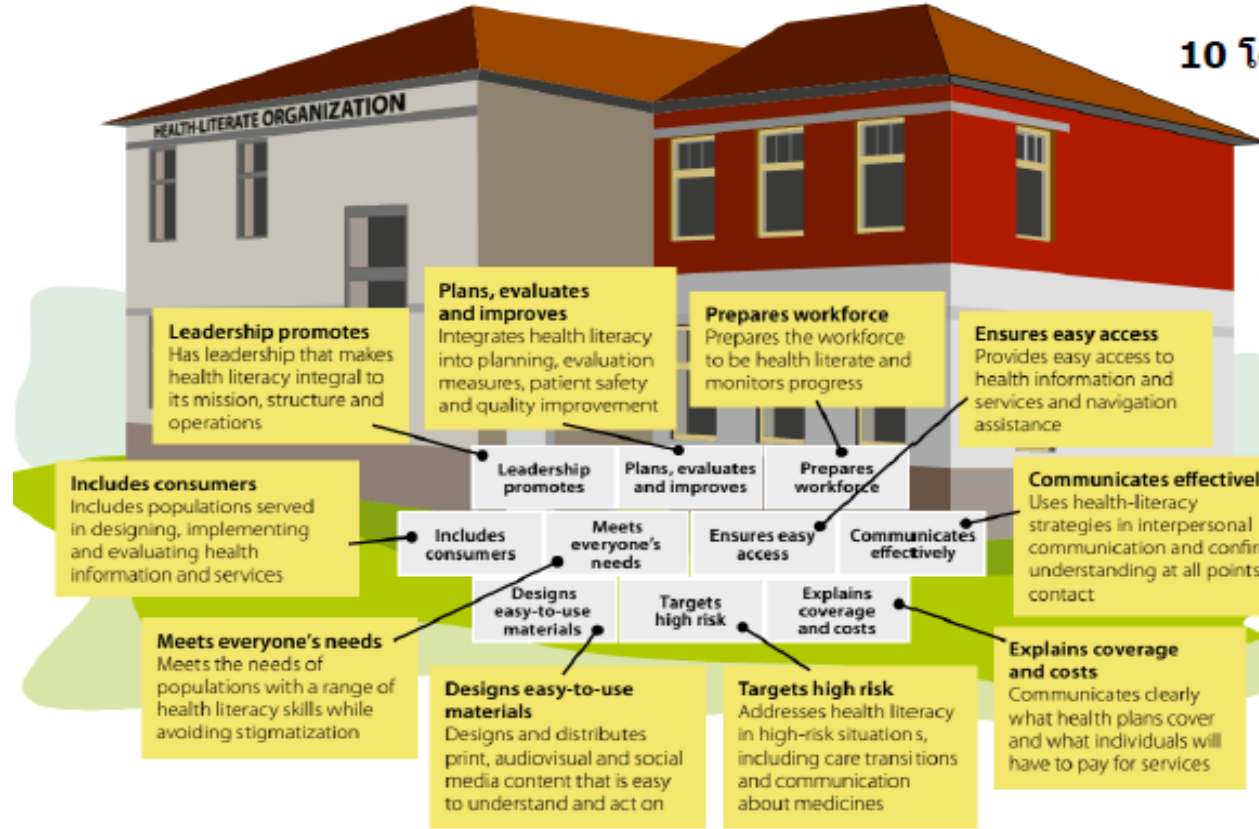
Health System Health Literacy: HSHL	Organizational Health Literacy: OHL	Health Literacy Practice: HLP
ความหมาย		
เกี่ยวข้องกับนโยบายรัฐและกลไกด้านงบประมาณซึ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรและบุคคลในองค์กรเป็นมิตรต่อผู้รับบริการที่มี HL หลากหลาย	เกี่ยวข้องกับลักษณะขององค์กรที่เป็นมิตรต่อผู้รับบริการที่มี HL หลากหลาย โดยเน้นที่การยกระดับคุณภาพในการให้บริการ	เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและกิจกรรมของคนในองค์กรที่เป็นมิตรต่อผู้รับบริการที่มี HL หลากหลาย

นียมองค์กรรอบรู้สุขภาพ

องคกรรอบรู้สุขภาพ หมายถึง องคกรที่ถือว่ การรอบรู้ด้านสุขภาพเป็น เรื่องของทุกคนในองคกร การจัดระบบ กระบวนการ และบริการให้ ความสำคัญกับเรื่องข้อมูลและการสื่อสาร และเอื้อให้บุคลากรทุกคนมี ความสามารถในการสื่อสาร การให้ข้อมูลสุขภาพ จนทำให้ผู้รับบริการ เกิดการเข้าถึงเข้าใจ นำข้อมูลไปใช้ในชีวิตได้ ไม่ว่าผู้รับบริการจะเป็นใคร และมีลักษณะประชากรเป็นอย่างไร

รศ.ดร. ชะนวนทอง ธนสุกาญจน์

โครงสร้างพื้นฐานขององค์กรแห่งความรู้ด้านสุขภาพ (มุมมองฝั่งตะวันตก)

10 โครงสร้างพื้นฐานของ HLO

1. ผู้นำร่วมขับเคลื่อน
2. คำนึงถึงความรอบรู้ด้านสุขภาพในทุกกระบวนการ
3. เสริมสร้างศักยภาพเจ้าหน้าที่ให้มี ความรอบรู้ด้านสุขภาพ
4. ดึงผู้รับบริการเข้าร่วม
5. ตอบสนองทุกข้อจำกัดและความจำเป็น
6. ยกระดับการเข้าถึงที่ง่ายและสะดวก
7. สื่อสารที่ตรงจุด
8. ออกแบบสื่อและสิ่งพิมพ์ที่ง่ายต่อการนำไปใช้ประโยชน์
9. มุ่งเน้นไปที่ประชากรกลุ่มเสี่ยง
10. อธิบายสิ่งที่ประชาชนจำเป็นต้องทำอย่างชัดเจน

โครงสร้างพื้นฐานของ HLO ที่เหมาะสมกับบริบทคนไทย ควรเป็นอย่างไร ?

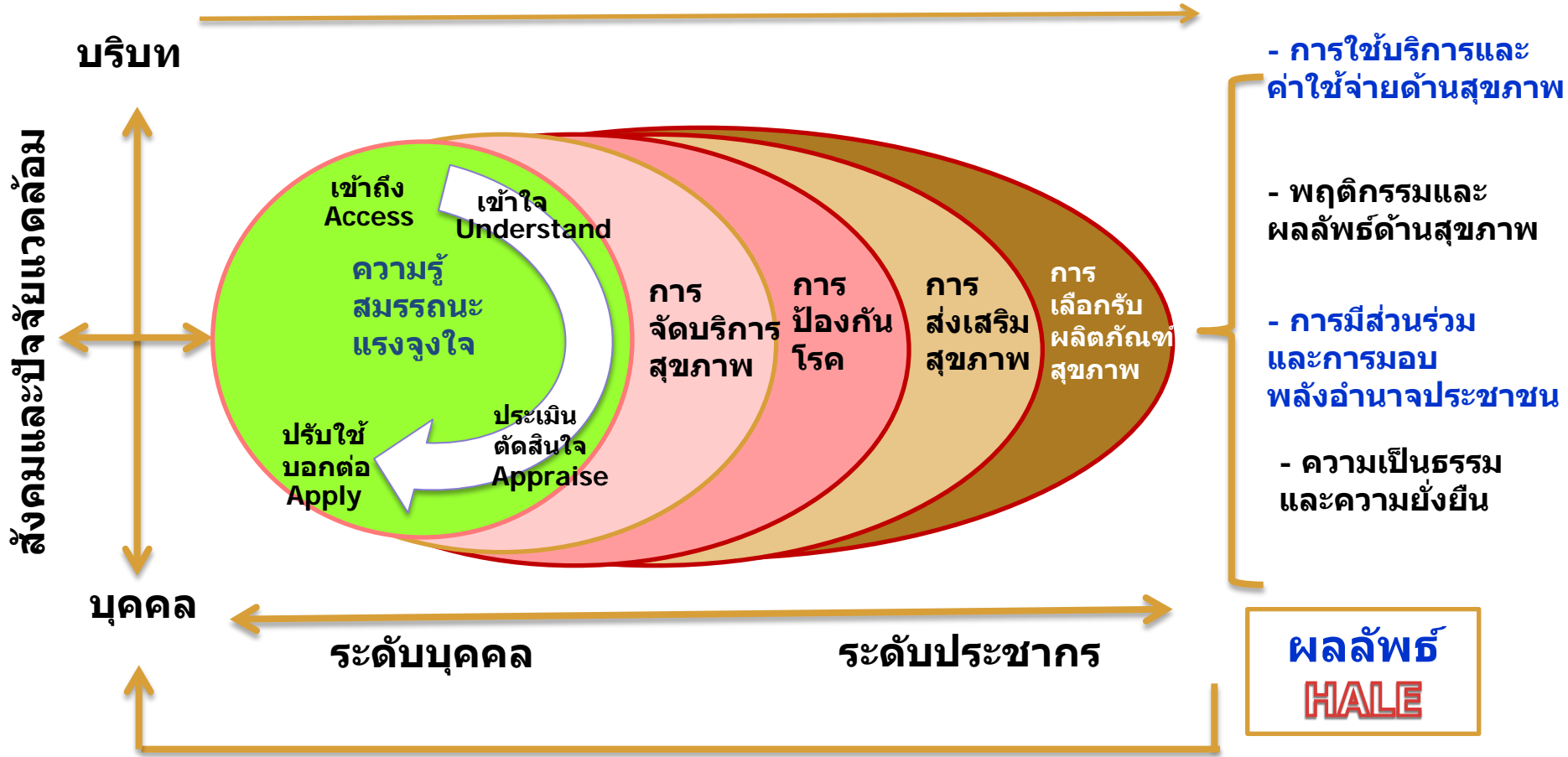
Source: adapted from: Brach C et al. *Attributes of a health literate organization*. Washington, DC, Institute of Medicine, 2012 (http://www.iom.edu/~media/Files/Perspectives-Files/2012/Discussion-Papers/BPH_HLit_Attributes.pdf, accessed 15 May 2013).

Key Notes:

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วนจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้เป็นองค์กรแห่งความรู้ด้านสุขภาพให้ได้ เพื่อการันตีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนงาน

CONCEPTUAL MODEL OF HEALTH LITERACY (ประเทศไทย)

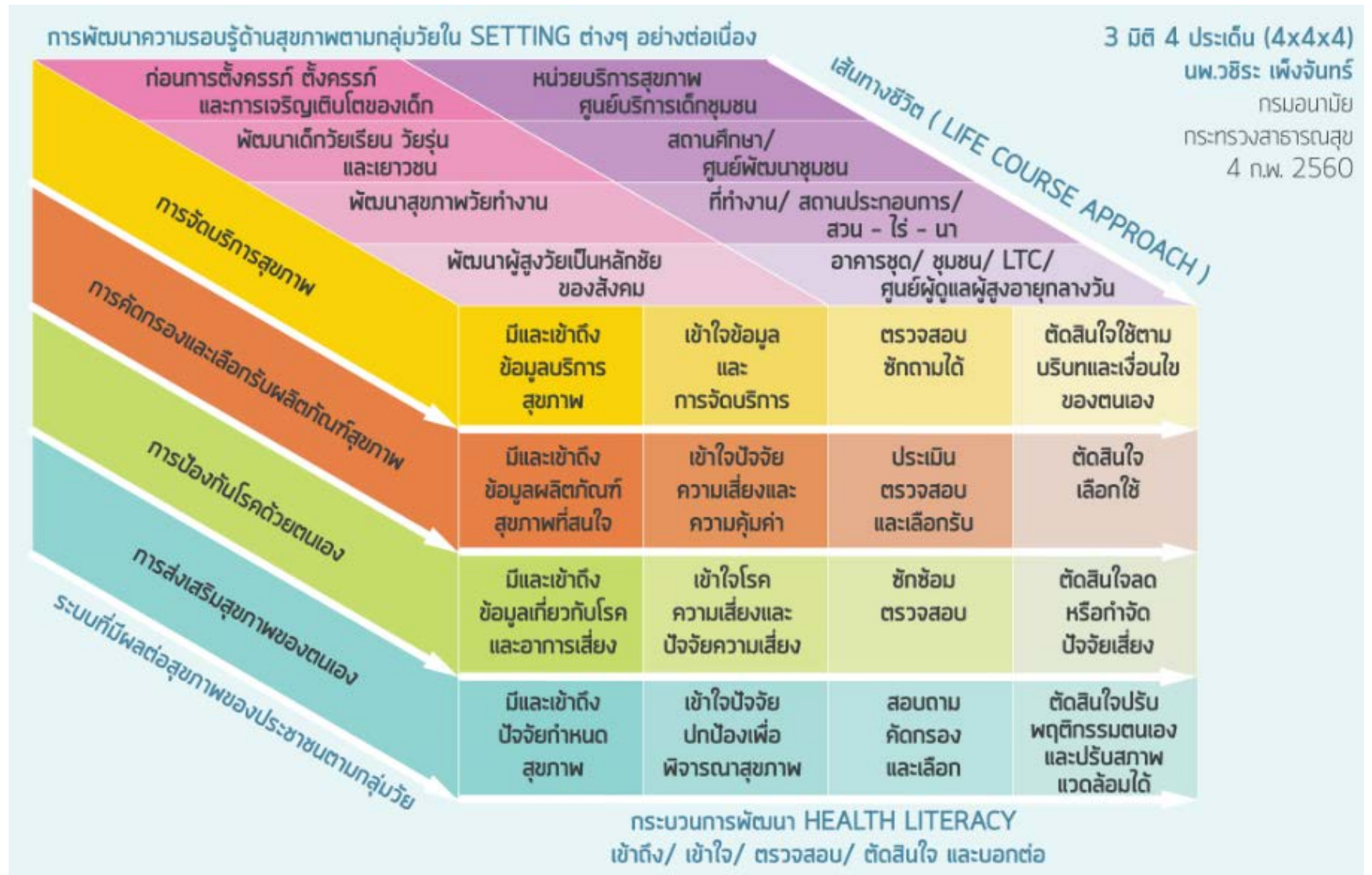
เส้นทางชีวิต (Life Course Approach)

ข้อเสนอระบบพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพไทยแบบบูรณาการ 3 มิติ

(Health Literacy System-Thai HL Matrix-3 Dimensions)

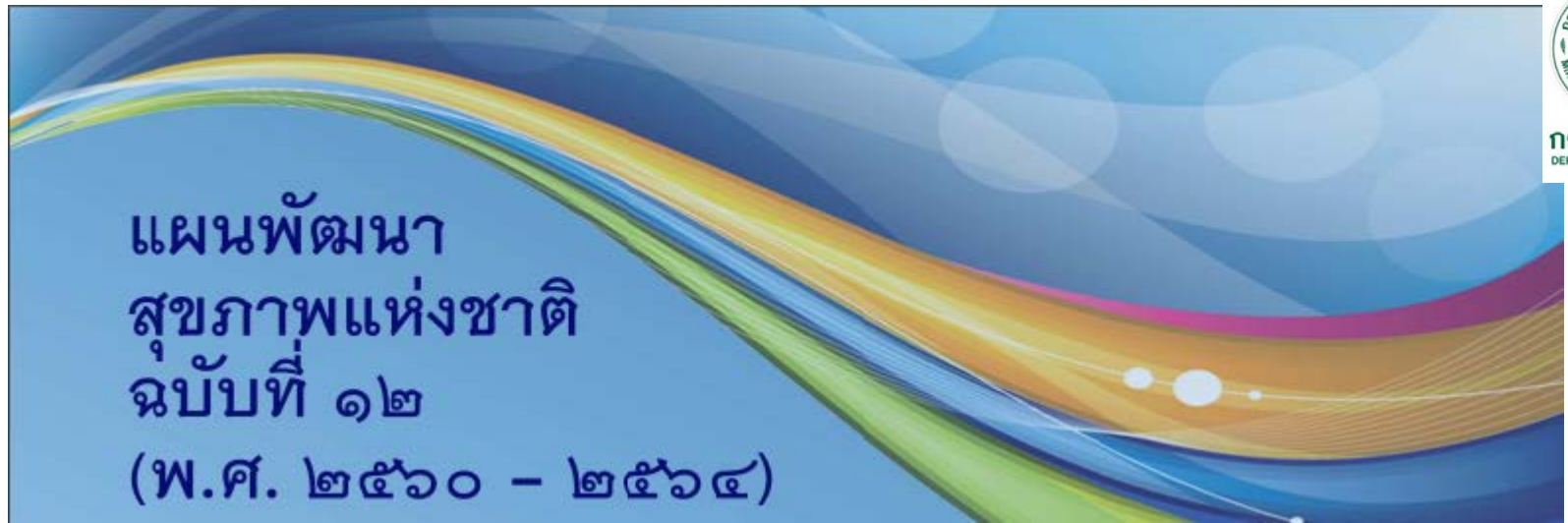
เป้าหมาย 2564

จำนวนคนไทยที่มีความรอบรู้
ด้านสุขภาพระดับดีมาก
เพิ่มขึ้นร้อยละ 25 *

ที่มา: แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12

* ประเมินจาก การสำรวจความรอบรู้ด้านสุขภาพระดับชาติ ทุก 3 – 5 ปี

ยุทธศาสตร์ที่ 1: เร่งการเสริมสร้างสุขภาพคนไทยเชิงรุก

มุ่งสร้างเสริมให้คนไทยทุกช่วงวัยมีสุขภาพดี มีระบบการป้องกันควบคุมโรคและปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ มีการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสุขภาพที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี

๓) เพื่อพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่เกิดจากความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน และสถานพยาบาล ให้มีความพอเพียงและเหมาะสมต่อการเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๖) อัตราของ Healthy Ageing เพิ่มขึ้น (ADL มากกว่า ๑๒ คะแนน)

๗) อัตราการเจ็บป่วยจากผลิตภัณฑ์สุขภาพและสิ่งแวดล้อม (ลดลงร้อยละ ๕ เมื่อเปรียบเทียบกับปี ๒๕๕๙)

๘) ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของคนไทย (ระดับดีมาก เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๕)

๙) พฤติกรรมสุขภาพของคนไทย (เปรียบเทียบจากข้อมูลการสำรวจสุขภาพคนไทยครั้งที่ ๕)

๔) พัฒนาระบบเพื่อจัดการกับปัจจัยที่กำหนดสุขภาพ

(๑) พัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพป้องกัน ควบคุมโรค และภัยสุขภาพ

(๒) พัฒนาและยกระดับมาตรฐานอนามัยสิ่งแวดล้อม

(๓) พัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

(๔) ลดการตายก่อนวัยอันควร

(๕) สร้างความเข้มแข็งของระบบสุขภาพอำเภอ (District Health System)

(๖) เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบสุขภาพระดับจังหวัด

เป้าหมายของการปฏิรูปความรู้ด้านสุขภาพ

ประชาชนไทยทุกคนมีทักษะในการเข้าถึงและประมวลข้อมูลสุขภาพเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการดูแลสุขภาพของตนเอง

สังคมไทยเป็นสังคมรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate societies) คือสังคมที่ประชาชนทุกคนเข้าถึง เข้าใจ และประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ สามารถตัดสินใจดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัวได้อย่างเหมาะสม

ประเทศไทยมีระบบสาธารณสุข การศึกษา สวัสดิการสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อให้ประชาชนสามารถเข้าถึง เข้าใจ ประเมิน และปรับใช้ข้อมูลและบริการต่างๆในสังคม เพื่อตัดสินใจดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัวได้อย่างเหมาะสม

"ไม่ใช่แค่ทำให้รู้ (ข้อมูลสุขภาพ) เท่านั้น แต่ต้องทำให้ประชาชนเข้าใจด้วยว่า ทำไมข้อมูลสุขภาพที่ได้รับมีความสำคัญ ต่อตนเอง และต้องทำให้พวกเขาสามารถตัดสินใจด้วยตนเอง อย่างเหมาะสม เมื่อต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อสุขภาพ ของตนเอง"

"พวกเรา (อาทิ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้กำหนดนโยบาย) ไม่ได้เปลี่ยนคน แต่เราเปลี่ยนปัจจัยแวดล้อม (อาทิ รูปแบบการให้บริการ ระบบบริการสุขภาพ สิ่งแวดล้อมกายภาพ นโยบาย กฎหมาย) ให้เอื้อต่อและสนับสนุนการตัดสินใจด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม ของประชาชน"

"It is not just knowing, it is to make people understand why it is important to them and empower them to autonomously make appropriate decisions"

"We don't change people, we change the environment to support and enable them"

Prof. Don Nutbeam

22 มีนาคม 2560

Health Literacy Forum 2017, Thailand

โรงแรมเอเชีย กรุงเทพฯ

พฤติกรรมส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพ ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

Easy Wording	1. หลีกเลี่ยงการใช้คำยาก ๆ เวลาพูดหรือเขียนข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพ
Help for understanding	2. ใช้วิธีการที่หลากหลายในการอธิบายให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านที่มีความลำบากในการเข้าใจภาษาไทยหรือตัวหนังสือ เข้าใจในสิ่งที่คุณต้องการสื่อ
Slow Speech	3. พูดช้าและชัดเจน ชัดคำ เวลาที่พูดกับผู้ฟังของคุณ
Listening	4. แสดงท่าทางและน้ำเสียงที่บ่งบอกว่าคุณกำลังตั้งใจฟังผู้ฟังของคุณ
Checking for Understanding	5. สอบถามความเข้าใจกับผู้ฟังอย่างเป็นมิตร
Help for Access	6. ช่วยเหลือผู้รับบริการของคุณ (คู่สนทนา) ให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ
Appropriate Communication	7. ใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้ฟังหรือผู้อ่านที่มีสังคม วัฒนธรรม และการศึกษาที่แตกต่างกัน
Invitation for questions	8. เชิญชวนให้ผู้ฟังถามคำถามอย่างเป็นกันเอง

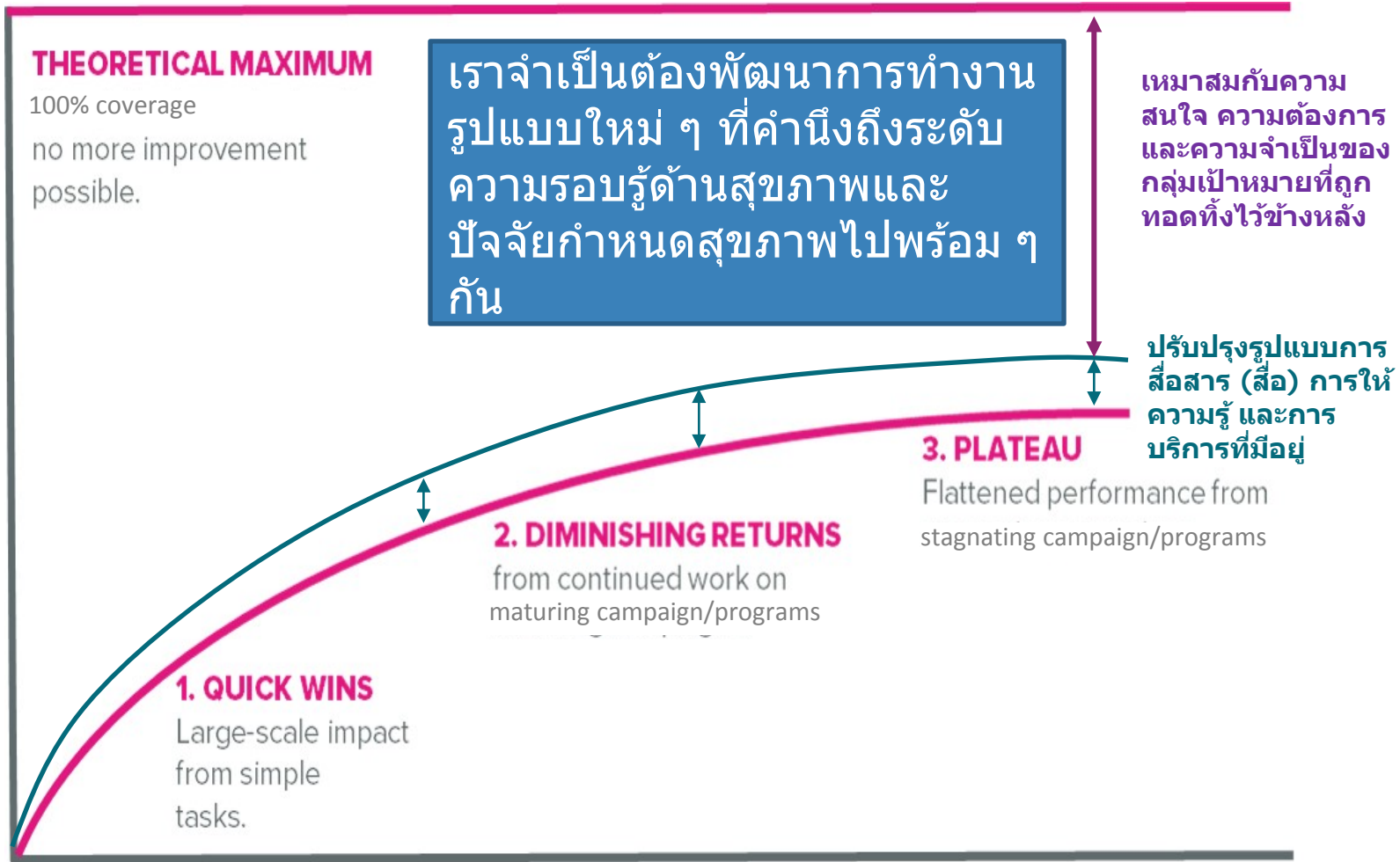
การกระทำของเจ้าหน้าที่ที่ทำให้ประชาชนที่มี HL จำกัด รับรู้ และเข้าใจข้อมูลผิดพลาด และนำไปปฏิบัติผิดพลาดด้วย

เนื้อหาจากบทความ Interventions to improve care for patients with limited health literacy ของ Rebecca L. Sudore et al. (2009)

- ให้ข้อมูลเยอะ ๆ เข้าไว้ นาน ๆ เจอกันที ถึงแม้ว่าจะรับได้ไม่หมด ก็ยังดีกว่าให้ข้อมูลไปนิดเดียว
- ใช้คำศัพท์เฉพาะ พุทธไทยคำ อังกฤษคำ โดยไม่ได้อธิบายหรือขยายความเพิ่มเติม
- แจกเอกสาร แผ่นพับที่มีแต่ตัวหนังสือให้กลับไปอ่านเพิ่มเติมที่บ้าน
- ไม่เคยสอบถามประชาชนเลยว่า พวกเขาารู้อะไร มีความเชื่อ และเข้าใจอย่างไร พอเจอหน้ากันก็เริ่มให้ข้อมูลทันที
- ให้ข้อมูลเพื่อให้รู้ แต่ไม่ได้บอกว่าจะต้องทำอะไร
- ถามว่า “เข้าใจไหม” “มีคำถามไหม”
- ไม่เคยอธิบายด้วยการวาดรูป หรือใช้รูปภาพประกอบ เอาแต่พูดหรือเขียนตัวหนังสืออย่างเดียว

“Leave no-one behind”

กิจกรรมหลัก

ตามกรอบการปฏิรูปประเทศที่ระบุในราชกิจจานุเบกษา ๖ เมษายน ๒๕๖๑

กิจกรรมหลัก	ความคืบหน้าการดำเนินงาน
1. พัฒนาระบบสื่อสารสุขภาพ	• Key message 66 • รายการซัวร์ก่อนแชร์ กรมประชาสัมพันธ์ Thai PBS • โครงการ Media Fun Facts
2. พัฒนา 3 ระบบใหญ่ (สาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม)	• องค์กรรอบรู้ด้านสุขภาพ (HLO) : สถานที่ทำงาน โรงพยาบาล โรงเรียน วัด โบสถ์ มัสยิด ตลอดจนครอบครัวและชุมชน • กรมอนามัย MOU กับ มหิดล • สสม. MOU กับ กทม. • ชุมชนต้นแบบ 3 core literacy
3. ศึกษาวิจัยเชิงประเมินผล	• การสนับสนุนจาก วช. สวรส.
4. พัฒนากำลังคนด้านการส่งเสริมความรู้ ด้านสุขภาพ	• หลักสูตร HL + HLO [ม.มหิดล] • การเรียนการสอน HL [ม.มหิดล ม.ขอนแก่น]
5. พัฒนากลไกการขับเคลื่อนความรู้ด้าน สุขภาพ	• สมาคมส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพไทย • สถาบันส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ

องค์กรรอบรู้ด้านสุขภาพ (2014: Health Literate Organization: HLO, 2018: Organizational Health Literacy: OHL)

คำถามเพื่อยกระดับคุณภาพเชิงระบบและองค์กร

หากจะทำให้ระบบสุขภาพมีความง่ายและสะดวกสบายต่อผู้รับบริการในการเข้าถึง เข้าใจ และเลือกใช้บริการในระบบสุขภาพ องค์กรต่าง ๆ ต้องได้รับการสนับสนุนอะไรบ้าง

หากจะทำให้องค์กรและบริการขององค์กรมีความง่ายและสะดวกสบายต่อผู้รับบริการในการเข้าถึง เข้าใจ และเลือกใช้อ้องค์กรต้องมีอะไรและต้องทำอะไรบ้าง

หากจะทำให้ผู้รับบริการที่มี HL หลากหลาย สามารถเข้าใจ และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง บุคลากรในองค์กรจะต้องมีความรู้และทักษะอะไร และต้องทำอะไรบ้าง

ขอขอบคุณครับ

